

Wyrok z dnia 16 lutego 2007 r.

II PK 199/06

Przepis art. 51 § 1 zdanie drugie k.p. zapobiega utracie uprawnień nabytych przed bezprawnym rozwiązaniem stosunku pracy, nie stwarza natomiast podstawy do uzyskania w okresie pozostawania bez pracy nowych uprawnień, jak np. prawa do nabycia akcji pracowniczych prywatyzowanego przedsiębiorstwa.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn (sprawozdawca), Andrzej Wróbel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 16 lutego 2007 r. sprawy z powództwa Aldony M. przeciwko Bankowi H. w W., Skarbowi Państwa reprezentowanego przez Ministra Skarbu Państwa zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa o odszkodowanie lub nakazanie wydania akcji, na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 30 listopada 2005 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. nie obciążył powódki kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanych.

U z a s a d n i e n i e

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny: (I) zmienił wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy w Warszawie z 14 kwietnia 2005 r. w pkt II w ten sposób, że powództwo o odszkodowanie oddalił; (II) odrzucił apelację powódki w zakresie roszczenia o dywidendę; (III) oddalił apelację powódki w pozostałej części; (IV) zasądził od powódki na rzecz Banku H. w W. SA 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Wymienionym wyżej wyrokiem Sąd Okręgowy: (I) oddalił powództwo przeciwko Skarbowi Państwa; (II) zasądził od pozwanego Banku H. na rzecz powódki

32.302,00 zł z odsetkami ustawowymi od 14 grudnia 2000 r. do dnia zapłaty; (III) w pozostałej części powództwo oddalił.

W pozwie z 5 października 2000 r. powódka wniosła o nakazanie wydania jej przez Skarb Państwa - Ministra Skarbu Państwa lub Bank H. w W. SA (powoływany dalej, jako „Bank”) akcji Banku albo o zasądzenie odszkodowania. Na rozprawie 27 listopada 2001 r. powódka określiła kwotę odszkodowania na 67.200 zł, co spowodowało przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu. W piśmie z 14 stycznia 2003 r. pełnomocnik powódki sprecyzował wysokość ewentualnego odszkodowania na 85.200 zł i zażądał zaległej dywidendy w wysokości 7.980 zł. Powódka przede wszystkim domagała się jednak nakazania pozwanym wydania 1.200 akcji Banku na podstawie art. 363 § 1 k.c. W piśmie z 3 września 2003 r. pozwany Bank podniósł zarzut przedawnienia roszczenia.

Z ustaleń przyjętych przez Sąd Apelacyjny w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku wynika, że powódka była pracownikiem pozwanego Banku od 1983 r. Jej umowa o pracę uległa rozwiązaniu 31 grudnia 1995 r. Dnia 13 listopada 1997 r. powódka została przywrócona do pracy wyrokiem Sądu Najwyższego, ale wbrew wymaganiu art. 48 § 1 k.p., nie zgłosiła w ciągu siedmiu dni gotowości podjęcia pracy. Dnia 2 kwietnia 1998 r. powódka zwróciła się do pracodawcy o przedłużenie jej urlopu wychowawczego i usprawiedliwiła przekroczenie siedmiodniowego terminu z art. 48 § 1 k.p. W piśmie z 14 maja 1998 r. Bank uznał zwłokę powódki w zgłoszeniu gotowości niezwłocznego podjęcia pracy za usprawiedliwioną i przywrócił ją do pracy, przedłużając jej urlop wychowawczy. Dnia 7 maja 1997 r. rozpoczęło się udostępnianie, tj. dopuszczenie do publicznego obrotu akcji Banku H. w W. Warunkiem uzyskania uprawnienia do nabycia akcji pracowniczych było to, aby dana osoba była pracownikiem Banku 1 stycznia 1997 r. i aby pozostawała w stosunku pracy z Bankiem w dniu dopuszczenia akcji do publicznego obrotu, tj. 7 maja 1997 r. Roszczenie o przyznanie uprawnienia do nabycia akcji pracowniczych powódka zgłosiła pozwanemu Bankowi najpierw ustnie, a następnie w piśmie z 16 lutego 2000 r. Pismem z 3 kwietnia 2000 r. Bank odmówił zaspokojenia żądań powódki, wskazując, że nie spełniła ona warunków uzyskania uprawnienia do nabycia akcji z transzy pracowniczej, określonych w Regulaminie nabywania akcji przez pracowników Banku H. w W. w ramach oferty publicznej (powoływanego dalej jako „regulamin”). Pismem z 16 maja 2000 r. powódka zwróciła się z roszczeniem także do Ministra Skarbu Państwa. Minister odmówił przyznania powódce uprawnienia do nabycia akcji Banku H. w W.

SA (po cenach odpowiadających ich wartości nominalnej) z powodu zakończenia procesu przydzielania akcji uprawnionym pracownikom Banku, wskazując, że w związku z powyższym uprawnienie pracowników Banku wygasło z dniem 21 listopada 1997 r. Zgodnie z § 5 regulaminu osobami uprawnionymi do nabycia akcji były, między innymi, osoby będące pracownikami Banku 1 stycznia 1997 r., o ile pozostawały w stosunku pracy w dniu dopuszczenia akcji Banku do publicznego obrotu, tj. 7 maja 1997 r. Z kolei stosownie do § 3 ust. 1 i 2 regulaminu uprawnienia pracowników do nabywania akcji Banku wygasły 21 listopada 1997 r. ponieważ udostępnienie akcji nastąpiło 21 sierpnia 1997 r.

Sąd Okręgowy uznał, że brak było podstaw do uwzględnienia żądania nakazania pozwanym wydania akcji Banku H. w W. SA. Pracownicy uzyskali uprawnienie do nabycia po cenie nominalnej akcji Banku należących do Skarbu Państwa w ramach oferty publicznej na podstawie § 3 ust. 1 uchwały nr 18 Rady Ministrów z dnia 25 marca 1997 r. (M.P. Nr 18, poz. 172). Na podstawie § 3 ust. 2 tej uchwały oraz art. 385 § 2 k.c. pozwany Bank ustanowił wymieniony wyżej regulamin. Zgodnie z § 3 ust. 1 regulaminu udostępnianie pracownikom Banku akcji nastąpi nie później niż w ciągu 2 miesięcy od dnia rozpoczęcia zbywania akcji przez Skarb Państwa w pierwszej ofercie publicznej, a w myśl § 3 ust. 2 tego aktu, uprawnienia pracowników do nabywania akcji wygasają z upływem 3 miesięcy od dnia ich udostępnienia. Termin wskazany w § 3 ust. 2 regulaminu upłynął 21 listopada 1997 r. W tym więc terminie wygasło roszczenie powódki o wydanie akcji Banku. W związku z tym roszczenie to nie może być uwzględnione. Nieuzasadnione - zdaniem Sądu - było również żądanie powódki zapłaty odszkodowania przez Skarb Państwa. Niespełnione zostały bowiem przesłanki z art. 417 k.c., tj. wyrządzenie szkody przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej. Szkoda wynikła z bezprawnego działania Banku, a Skarb Państwa tylko zbył posiadane akcje pracownikom wskazanym przez Bank. Uzasadnione okazało się natomiast roszczenie powódki o odszkodowanie od Banku. Spełnione zostały bowiem przesłanki odpowiedzialności z art. 415 k.c. Szkoda powstała wskutek zawinionego działania Banku, który bezprawnie rozwiązał z powódką stosunek pracy. Pozwany uznał przekroczenie przez powódkę 7-dniowego terminu z art. 48 § 1 k.p. za usprawiedliwione i przywrócił ją do pracy. Wobec tego nastąpiła restytucja stosunku pracy i powódka była pracownikiem Banku 1 stycznia oraz 7 maja 1997 r., co było warunkiem do uzyskania uprawnienia do nabycia akcji. Zdaniem Sądu nie miał znaczenia brak aktywności

powódki, to znaczy to, że nie złożyła zlecenia na akcje i nie dokonała zapłaty za nie. W okresie zbywania akcji nie została ona jeszcze przywrócona do pracy i nie mogła wykazać takiej aktywności. Mogła to natomiast zrobić po przywróceniu.

W apelacji powódka zaskarżyła wyrok Sądu Okręgowego w części oddalającej powództwo i zarzuciła mu naruszenie art. 415 i 361 § 1 i 2 k.c., przez odmowę zasądzenia na jej rzecz należnego odszkodowania w pełnej wysokości; art. 417 i 441 § 1 k.c., przez oddalenie powództwa przeciwko Skarbowi Państwa, odpowiedzialnemu solidarnie za wyrządzenie szkody powódce oraz naruszenie art. 363 § 1 k.c., przez odmowę zasądzenia wydania akcji na jej rzecz od pozwanych. Z kolei pozwany Bank podniósł w apelacji zarzut naruszenia art. 233 w związku z art. 328 § 2 k.p.c., a także art. 48 § 1, 51 § 1 k.p. i art. 6, 415 i 442 k.c., a także art. 65 k.c. w związku z § 3 ust. 1 i 2 regulaminu oraz, z ostrożności procesowej, art. 362 k.c.

Odnośnie do apelacji pozwanego Banku Sąd Apelacyjny uznał za trafne zarzuty naruszenia art. 233 w związku z art. 328 § 2 k.p.c., przez brak wszechstronnego rozważenia wszystkich zgromadzonych w sprawie dowodów, a w szczególności pominięcia faktu, że powódka po raz pierwszy zgłosiła alternatywnie roszczenie o odszkodowanie (wynikające z utraty prawa do akcji) na rozprawie 27 listopada 2001 r., a co za tym idzie po upływie 3 lat licząc od 21 listopada 1997 r., jak i naruszenia art. 442 k.c., przez błędną jego wykładnię polegającą na przyjęciu, że roszczenie o odszkodowanie (pomimo podniesionego przez pozwanego Banku zarzutu przedawnienia) nie uległo przedawnieniu. Sąd wskazał, że mającej decydujące znaczenie dla oceny zasadności roszczeń powódki kwestii przedawnienia, należy podnieść, że w świetle § 3 ust. 1 i 2 uchwały nr 18 Rady Ministrów i ustanowionego na podstawie jej przepisów regulaminu powódka mogła nabyć akcje, gdyby w terminie do 21 listopada 1997 r. złożyła stosowne oświadczenie. Wyrok Sądu Najwyższego przywracający powódkę do pracy zapadł 13 listopada 1997 r., a zatem uwzględniając okres 7 dni na zgłoszenie przez powódkę gotowości do pracy, wynikający z art. 48 § 1 k.p., najpóźniej jeszcze 21 listopada 1997 r. mogła ona złożyć stosowne oświadczenie o nabyciu akcji. Powódka jednak nie zgłosiła do tego czasu ani gotowości podjęcia pracy, ani oświadczenia co do nabycia akcji. Nie można dać jej wiary, że 14 listopada 1997 r. złożyła za pośrednictwem męża pismo do pozwanego Banku o gotowości do pracy oraz deklarację nabycia akcji. W tej sytuacji roszczenie powódki w zakresie wydania akcji wygasło, ponieważ wyżej wskazany termin jest terminem prawa materialnego i nie podlega zawieszeniu lub przerwaniu. Ponieważ po wygaśnięciu prawa do naby-

cia akcji, nie może ono ulec przekształceniu w prawo do równowartości utraconych akcji (wyrok Sądu Najwyższego z 6 sierpnia 1998 r., III ZP 24/98, OSNAPiUS 1999 nr 17, poz. 545), przeto wchodzi w rachubę tylko odszkodowanie za szkodę spowodowaną utratą tego prawa na ogólnych zasadach prawa cywilnego. Tego rodzaju roszczenie o odszkodowanie pełnomocnik powódki zgłosił po raz pierwszy na rozprawie 27 listopada 2001 r., podnosząc, że podstawę prawną tego roszczenia stanowi art. 471 k.c., ale bez wykazania, czy ta regulacja odnosi się do obu pozwanych, czy też nie. Należycie w sposób jasny sprecyzowane powództwo w tej mierze pełnomocnik powódki zgłosił dopiero w piśmie z 14 stycznia 2003 r. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę najkorzystniejszy stan sprawy dla powódki, a zatem przyjęcie, że alternatywnie zgłoszone roszczenie o odszkodowanie (obok żądania wydania akcji) nastąpiło 27 listopada 2001 r. na rozprawie, to i tak w tym przypadku należy uznać, że roszczenie o naprawienie szkody uległo przedawnieniu. Okres trzech lat bowiem upłynął 21 listopada 2000 r., licząc od 21 listopada 1997 r., w którym powódka mogła jeszcze zgłosić uprawnienie do akcji (ponieważ była już przywrócona do pracy) i z upływem którego prawo do nabycia akcji wygasło.

Niezasadna w ocenie Sądu Apelacyjnego okazała się natomiast apelacja powódki. Wszystkie zarzuty apelującej, zarówno co do naruszenie prawa materialnego jak i procesowego są bezzasadne w świetle powyższych ustaleń w zakresie przedawnienia roszczenia powódki o odszkodowanie przewidzianego w art. 442 k.c. Natomiast w zakresie roszczenia o dywidendę apelacja powódki została odrzucona z uwagi na to, że Sąd Okręgowy w tym zakresie nie rozstrzygnął sprawy, zaś apelacja od orzeczenia nieistniejącego podlega odrzuceniu na mocy art. 370 k.p.c.

W skardze kasacyjnej powódka zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego w całości, zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: art. 442 i 118 k.c., przez błędną ich wykładnię polegającą na przyjęciu, że jej roszczenie uległo przedawnieniu; art. 415, 471, 443 i 361 § 1 i 2, 474, 361, 363 k.c. i art. 118 k.c. w związku z art. 2a ust. 2, 23 ust. 2 i 45b ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 298 ze zm.) w związku z § 3 uchwały nr 18 Rady Ministrów z 25 marca 1997 r. w sprawie udzielenia zgody na prywatyzację i zezwolenie na szczególny tryb zbycia części akcji Banku H. w W. SA oraz § 8 i § 3 regulaminu nabywania akcji przez pracowników Banku H. w W. SA w ramach oferty publicznej, przez odmowę zasądzenia na jej rzecz należnego odszkodowania w pełnej wysokości obejmującego wartość przysługujących jej 1200 akcji

Banku H. SA w W. wraz z zaległą dywidendą oraz art. 363 § 2 k.c., przez nieprzyjęcie wysokości odszkodowania z daty wyrokowania; art. 417 k.c. na zasadach art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz.1692) i art. 441 § 1 k.c., przez oddalenie powództwa przeciwko Skarbowi Państwa odpowiedzialnemu solidarnie za wyrządzoną jej szkodę; art. 363 § 1 k.c., przez odmowę zasądzenia wydania akcji na jej rzecz od solidarnie pozwanych Banku H. SA i Skarbu Państwa. Ponadto skarżąca zarzuciła naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 370 k.p.c., przez błędne odrzucenie jej apelacji w zakresie roszczenia o dywidendę i przyjęcie, że apelacja od orzeczenia nieistniejącego podlega odrzuceniu, pomimo jego oddalenia przez Sąd pierwszej instancji, co skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy przez zaniechanie zbadania materialnej podstawy żądania pozwu i pominięcie merytorycznych zarzutów apelacji w zakresie roszczenia o wypłatę należnej dywidendy. W związku z tymi zarzutami powódka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcie o kosztach procesu za wszystkie instancje, ewentualnie o zmianę zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo i orzeczenie co do istoty sprawy zgodnie z żądaniem pozwu oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W odpowiedziach na skargę kasacyjną powódki pozwani wniesli o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlega oddaleniu ponieważ nie ma uzasadnionych podstaw. Zarzut naruszenia art. 370 k.p.c. jest trafny tylko w tym zakresie, że przepis ten dotyczy kontroli formalnej apelacji, sprawowanej w postępowaniu międzyinstancyjnym przez sąd pierwszej instancji. Zgodnie z nim, sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie. Pełnomocnik skarżącej nie wziął jednak pod uwagę art. 373 zdanie pierwsze k.p.c., według którego, sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Nie ulega przy tym wątpliwości, że nieodrzczenie apelacji na po-

siedzeniu niejawnym nie wyłącza późniejszego jej odrzucenia na rozprawie przez skład orzekający. Skarżąca rozszerzyła żądanie pozwu o 14.364 zł z tytułu dywidendy z akcji za rok 2004 r. wraz z odsetkami i odsetkami skapitalizowanymi dopiero w piśmie procesowym z 16 września 2005 r. w postępowaniu przed Sądem drugiej instancji. W tej sytuacji zaskarżenie w apelacji oddalenia przez Sąd Okręgowy roszczenia o dywidendę za ten okres dotyczyło istotnie orzeczenia nieistniejącego i w tym zakresie apelacja nie była dopuszczalna. Należy również zauważyć, że wskazane rozszerzenie powództwa nie było dopuszczalne w świetle art. 383 k.p.c., ponieważ dywidenda nie ma charakteru świadczenia powtarzającego się w rozumieniu tego przepisu. Wobec tego powołanie przez Sąd Apelacyjny art. 370 k.p.c. (z pominięciem 373 k.p.c.) w uzasadnieniu podstawy rozstrzygnięcia dotyczącego dywidendy (pkt II wyroku) nie miało istotnego wpływu na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Nieuzasadnione okazały się również zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego. W sprawie nie ulega wątpliwości i nie było kwestionowane przez żadną ze stron, w tym zwłaszcza przez powódkę w skardze kasacyjnej, że uprawnione do nabycia akcji były osoby będące pracownikami Banku 1 stycznia 1997 r., o ile pozostawały w stosunku pracy w dniu dopuszczenia akcji Banku do publicznego obrotu, tj. 7 maja 1997 r. (§ 5 pkt 1 regulaminu). Powódka w tych terminach nie była pracownicą Banku. Stosunek pracy z nią uległ bowiem rozwiązaniu 31 grudnia 1995 r. Powódka została wprawdzie przywrócona do pracy wyrokiem Sądu Najwyższego z 13 listopada 1997 r., jednakże, wbrew wymaganiu zawartemu w art. 48 § 1 k.p., nie zgłosiła w ciągu siedmiu dni gotowości podjęcia pracy. Dopiero 2 kwietnia 1998 r. zwróciła się do pracodawcy o przedłużenie jej urlopu wychowawczego i usprawiedliwiła przekroczenie siedmiodniowego terminu z art. 48 § 1 k.p. W piśmie z 14 maja 1998 r. Bank uznał zwłokę powódki w zgłoszeniu gotowości niezwłocznego podjęcia pracy za usprawiedliwioną, co spowodowało przywrócenie jej do pracy (przedłużenie urlopu wychowawczego). W ocenie Sądu Okręgowego, podzielonej w tym zakresie przez Sąd Apelacyjny, skoro nastąpiła restytucja stosunku pracy, to powódka była pracownikiem Banku 1 stycznia i 7 maja 1997 r., co było warunkiem do uzyskania uprawnienia do nabycia akcji. Pogląd ten jest nietrafny. Zgodnie z ustalonym stanowiskiem orzecznictwa i doktryny prawa, orzeczenie o przywróceniu do pracy restytuje stosunek pracy na przyszłość, tj. doprowadza ono do powstania stosunku pracy, jaki istniał przed zakwestionowanym rozwiązaniem umowy o pracę (por. uzasadnie-

nie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 28 maja 1976 r., V PZP 12/75, OSNCP 1976 nr 9, poz. 187). Wynika stąd, że orzeczenie to nie działa wstecz i nie unieważnia oświadczenia pracodawcy o rozwiązaniu umowy o pracę od dnia, w którym zostało ono złożone. Nie można zatem twierdzić, że powódka była pracownicą Banku 1 stycznia i 7 maja 1997 r. Dalsze skutki przywrócenia do pracy normuje art. 51 § 1 k.p., którego zdanie drugie stanowi, że okresu pozostawania bez pracy, za który nie przyznano wynagrodzenia, nie uważa się za przerwę w zatrudnieniu, pociągającą za sobą utratę uprawnień uzależnionych od nieprzerwanego zatrudnienia. Przepis ten nie znajduje jednak zastosowania do sytuacji powódki z dwóch względów. Po pierwsze, jak wynika z jego brzmienia, zapobiega on utracie uprawnień, a zatem odnosi się do uprawnień już nabytych przed bezprawnym rozwiązaniem stosunku pracy, z czego wynika, że nie stwarza podstawy do uzyskania w okresie pozostawania bez pracy nowych uprawnień, jak np. prawa do nabycia akcji pracowniczych prywatyzowanego przedsiębiorstwa. Po drugie, zgodnie z wyżej powołanym § 5 pkt 1 regulaminu, prawo do nabywania akcji nie zostało uzależnione od nieprzerwanego zatrudnienia, lecz od posiadania statusu pracownika Banku 1 stycznia 1997 r. i pozostawania w stosunku pracy z tym Bankiem 7 maja 1997 r.

Z powyższych uwag wynika, że powódka nie spełniła podstawowego warunku uzyskania prawa do nabywania akcji pozwanego Banku, jakim było posiadanie statusu pracownika Banku 1 stycznia 1997 r. i pozostawania w stosunku pracy z tym Bankiem 7 maja 1997 r. W tym stanie rzeczy rozważanie zarzutów skargi kasacyjnej, opartych na założeniu spełnienia przez skarżącą tego warunku, jest bezprzedmiotowe. Wobec tego, zaskarżony przez powódkę wyrok Sądu Apelacyjnego, pomimo częściowo wadliwego uzasadnienia, odpowiada prawu.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

=====